

Tadeusz Januszewski

Mickiewicziana i zbiory góreckich

Biuletyn Polonistyczny 23/1-2 (75-76), 236-240

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nak przede wszystkim koncentruje wysiłki na tym, co stanowi niewdzięczny temat dla wszelkich sprawozdań - na opracowaniu zbiorów.

¹ Tekst niniejszy jest kontynuacją sprawozdania ogłoszonego w z. 66 "Biuletynu Polonistycznego", s. 77-80.

² Kolekcję tę omawiamy w osobnym artykule (zob. niżej).

Mgr Tadeusz Januszewski
kustosz Muzeum Literatury

MICKIEWICZIANA I ZBIORY GORECKICH

nabyte przez Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza

W pierwszej połowie 1978 r. Muzeum Literatury - po długich staraniach i dzięki pomocy Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz Urzędu Prezydenta Miasta - zakupiło ostatnią wielką kolekcję mickiewiczianów znajdującą się w rękach prywatnych. Należała ona do Jerzego Goreckiego, zamieszkałego obecnie w Paryżu prawnuka Adama Mickiewicza, wnuka najstarszej córki poety, Marii. Maria Mickiewiczówna (zamężna Gorecka) przejęła część rzeczy znajdujących się w ostatnim mieszkaniu rodziców przy Bibliotece Arsenau. Zbiór wzbogacony został kolekcją pamiątek rodzinnych jej męża Tadeusza, artysty malarza, syna znanego poety i bajkopisarza Antoniego Goreckiego. Oboje Goreccy uzupełniali ten zasób, np. rysunkami Tadeusza Makowskiego.

Należy przypomnieć, że pierwszy zbiór pamiątek i rękopisów po Adamie Mickiewiczu i jego rodzinie otrzymało ówczesne Muzeum Mickiewicza w Warszawie już w roku 1952 z zapisu testamentowego wnuczki poety Marii Mickiewiczówny, córki Władysława. Znalazło się w nim to wszystko, co najstarszy syn poety pozostawił swej córce - poza kolekcją przekazaną paryskiemu Muzeum Mickiewicza.

W r. 1974 dalsze rękopisy, pamiątki i książki ofiarowała Louise Mickiewicz (wdowa po Józefie, najmłodszym synu poety) oraz jej zięć, Kazimierz Krzyżak.

Jeśli do wymienionych zespołów dodamy część zbiorów Biblioteki Polskiej w Paryżu, przechowywaną w Muzeum Literatury na zasadzie depozytu, kolekcja nabyta od Jerzego Goreckiego będzie już czwartą z kolei, która trafiła do warszawskiego Muzeum.

A oto, co ona zawiera:

Rękopisy (w kolejności numerów inwentarzowych):

1479: 4 listy i zaświadczenie Adama Mickiewicza: do żony Celiny z 1855 r., do córki Marii (potem Goreckiej) z 3 X 1855 i 15 XI 1855 oraz zaświadczenie dla niej z 5 IV 1855, list do Piotra Falkenhagena-Zaleskiego z 15 XI 1854.

1480: List Jules Micheleta z ok. 1851 r. i list jego żony Athènais do nie ustalonych osób.

1481: Dwa wiersze ofiarowane Adamowi Mickiewiczowi: przez Franciszka Grzymałę w 1849 r. i przez G.G.

1482: Tłumaczenia wierszy Mickiewicza oraz wiersze poświęcone poecie (rękopisy i odpisy).

1483: Wiersze Antoniego Goreckiego (autografy i odpisy), głównie drukowane w tomikach: "Siewba" (1857), "Nowe pisemko" (1860), "Wiersze różne" (1860), "Rozmaitości" (1861), oraz ok. 40 wierszy prawdopodobnie nie drukowanych - razem ok. 100 kart.

1484: Listy wierszowane do Antoniego Goreckiego oraz wiersze jemu poświęcone i dedykowane, m.in. od Franciszka Grzymały, Krystyna Ostrowskiego i Edwarda Żeligowskiego.

1485: Wiersze różnych autorów (autografy i odpisy), m.in. Hajoty i Adama Pługa.

1486: Wiersze poświęcone Marii i Tadeuszowi Goreckim, m.in. przez Franciszka Grzymałę, Jana Prusinowskiego i Deotymę.

1487: Józef Weysenhoff: "Pod piorunami". Tłumaczyła na język francuski Maria Gorecka.

1488: Eliza Orzeszkowa: "Porcelanka". Tłumaczyła na język francuski Maria Gorecka.

1489: Maria Rodziewiczówna: "Szary proch". Tłumaczyła na język francuski Maria Gorecka.

1490: Korespondencja Antoniego Goreckiego zawierająca 19 listów z lat 1833-1860, m.in. od F. Grzymały, E. Januszkiewicza, B. Jańskiego, A. Jełowickiego, S. Witwickiego.

1491: Korespondencja Tadeusza Goreckiego, zawierająca 77 listów z lat 1855-1867, m.in. od Antoniego Goreckiego (20), Marii Goreckiej (38), J. Czyńskiego, S. Gałęzowskiego, F. Grzymały, A. Pietkiewicza (Pługa).

1492: Korespondencja Marii Goreckiej, zawierająca 381 listów z lat 1840-1922. Obejmuje głównie listy od rodziny, zwłaszcza od brata, Władysława Mickiewicza (63), męża Tadeusza (96), córki Anny zamężnej Biszewskiej (94), syna Adama (22), Aleksandra Mickiewicza, brata poety (2), Zofii z Szymanowskich Lenartowiczowej (6), a także od J.B. Zaleskiego (3) i in.

1493: Fragment korespondencji Adama i Ludwika Goreckich, synów Marii i Tadeusza, obejmujący 11 listów z lat 1877-1919, głównie od rodziny.

1494: 12 listów Józefa Mickiewicza (syna Adama) do Jerzego Goreckiego z lat 1921-1927.

1495: 7 listów różnych osób z lat 1834-1880.

1496: Materiały i dokumenty Tadeusza Goreckiego z lat 1852-1870, zwłaszcza dotyczące jego prac malarskich.

1497: Sztambuch Heleny Modlińskiej (córki Marii i Tadeusza Goreckich) z 1883 r., zawierający m.in. wpis Seweryny Duchńskiej i rysunek Michała Andriollego.

Książki:

Nabyta kolekcja książkowa liczy łącznie 470 woluminów. Obejmuje fragment biblioteczki Marii Goreckiej, w której część książek posiada piękne, bogato złożone oprawy z inicjałami "M.M.", wykonane z inicjatywy Adama Mickiewicza dla jego córki. Ponadto zawiera druki różne ze zbiorów Antoniego Goreckiego oraz jego synów, zwłaszcza Tadeusza, męża Marii - wśród nich druk na pergaminie z 1531 r. tzw. "Horae" z nieco późniejszą piękną iluminacją, pierwsze wydanie "Méditations métaphisiques" (1647) Kartezjusza, egzemplarz "De la sagesse" (1656)

Pierre Charron¹ z podpisem J.J. Rousseau oraz dzieła klasyków literatury francuskiej i światowej w wydaniach od XVI do XVIII w. Nieco książek z tej części należało kiedyś do Adama Mickiewicza.

Pamiętki i dzieła sztuki:

Z mieszkania Mickiewicza przy Arsenale w Paryżu pochodzą meble: mahoniowy stół-biurko, przy którym - jak mówi tradycja rodzinna - Mickiewicz pracował od 1848 r., dwa fotele mahoniowe i dwa krzesła (wszystko w stylu Ludwika Filipa) oraz składany stolik empire, przy którym - według świadectwa Marii Goreckiej - grywał w szachy z Chopinem, a być może także biblioteka. Z tego mieszkania pochodzi także marmurowy zegar.

Ponadto znalazły się w kolekcji drobne przedmioty należące do poety, m.in. złota szpilka z brylantami w kształcie liry, złote spinki do mankietów z monogramem "A.M.", lornetka teatralna, zegarek srebrny, dwa kałamarze, w tym jeden turecki, który otrzymał w Konstantynopolu. Zbiór pamiątek uzupełniają numizmaty w liczbie 95, pochodzące z okresu od początku XV w. do ok. 1820 r., zbierane przez samego Mickiewicza.

Własnością Marii Goreckiej były: złoty medalion z włosami Mickiewicza, srebrna patera, wachlarz, złoty pierścień oraz łóżko orzechowe, w którym zmarła.

Malarstwo i grafika reprezentowane są wieloma cennymi pracami. Należy do nich: portret Antoniego Goreckiego (wykonany przez Walentego Wańkowicza przed 1831 r.), portret Marii Mickiewiczówny (malowany przez Zofię Szymanowską), dwa autoportrety Tadeusza Goreckiego, zbiór miniatur, m.in. Józefa Mickiewicza malowany przez Tepe, autoportret Brüllowa, dwa szkice Eugenia Delacroix, 10 akwareli Teofila Kwiatkowskiego (ok. r. 1840) oraz zespół rysunków architektonicznych z XVIII i XIX w. (ok. 300 sztuk) zebranych przez Tadeusza Goreckiego. 21 rysunków Tadeusza Makowskiego, z którym Goreccy byli serdecznie zaprzyjaźnieni, zawierających liczne odręczne dopiski, a także jego pędzla portret rybaka bretońskiego i pejzaż z Poronina pędzla Władysława Ślewińskiego, dopełniają kolekcji.

Warto wreszcie wymienić dwa albumy z fotografiami członków rodziny Mickiewiczów i Goreckich, przyjaciół oraz postaci z okresu Wielkiej Emigracji.

Mgr Tadeusz Januszewski
kustosz Muzeum Literatury

ARCHIWUM LITERACKIE KONSTANTEGO ILDEFONSA GAŁCZYŃSKIEGO

W zbiorach Muzeum Literatury

W październiku 1978 r. Kira Gałczyńska przekazała do Muzeum Literatury spuściznę literacką swego ojca, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, i pamiątki po nim. Kilka lat wcześniej część archiwum złożyła w Muzeum żona poety, Natalia Gałczyńska; uzupełnione ostatnio przez córkę, archiwum to stoi w rzędzie najcenniejszych zbiorów współczesnych, jakie znajdują się w naszych zbiorach.

Muzeum przejęło wiele pamiątek, przedmiotów codziennego użytku i mebli, które znajdowały się w mieszkaniu Gałczyńskich, przy Alei Róż w Warszawie. Część z nich zostanie wkrótce zaprezentowana w stałej ekspozycji w leśniczówce Pranie, przygotowywanej przez Muzeum Literatury. Zachował się również księgozbiór, w którym wiele książek nosi ślady uważnej lektury poety; inne z kolei, ofiarowane przez przyjaciół, opatrzone są serdecznymi dedykacjami.

Główną część archiwum stanowią rękopisy, które obejmują niemal całą powojenną twórczość Gałczyńskiego. Wśród utworów literackich najwięcej jest wierszy (ok. 300 utworów z lat 1946-1953). Prócz czystopisów są tu bruliony, szkice, nie zrealizowane pomysły. Niezwykle ciekawa dokumentacja zachowała się np. przy "Wielkanocy Jana Sebastiana Bacha": jest to jeden z niewielu utworów, który powstawał wyjątkowo długo; zachowały się liczne jego wersje i wcześniejsze fragmenty, co pozwala prześledzić pracę Gałczyńskiego nad tym tekstem. Trudno